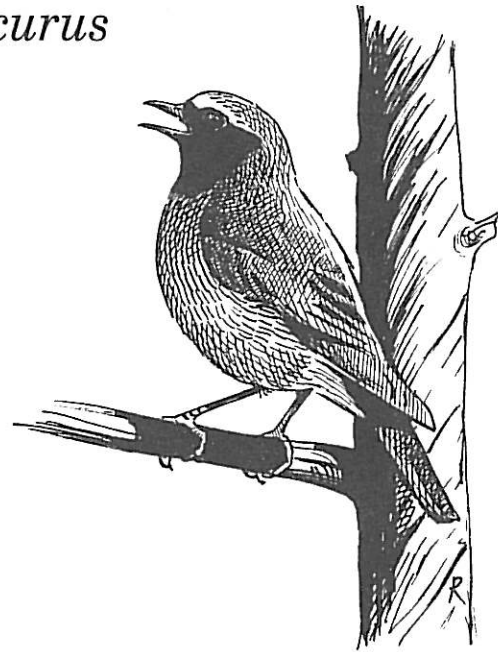

Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus*

Global utbredelse

Palearktisk utbredelse; underarten *phoenicurus* i det meste av Europa, NV-Afrika, vestre Lilleasia, østover gjennom Sibir til Altai og Baikalsjøen, underarten *samamisisicus* fra Krim gjennom Kaukasus og østlige Lilleasia til Iran.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Rødstjerten hekker over det meste av landet, men er mindre tallrik langs vestkysten. Den hekker i de fleste skogtyper, men synes å foretrekke åpen skog. Arten sees ofte i større parker og hager med store trær. Den er en av karakterartene for de tørre og fattige furuskogene, og finnes hekkende langt opp i bjørkebeltet. Rødstjerthannen er blant de tidligste morgensangerne (er ofte den første) og synger gjerne fra toppen av et høyt tre. Den dirrende rustrøde halen, og den 2-3 sekunder lange sangen som alltid innledes med et høyt *hiii* etterfulgt av 5-6 dype og rullende *dy-dy-dy-dy-dy*, avslører straks arten.

Under næringssøket er den rask og i stadig bevegelse på jakt etter insekter. Hannene fanger på fluesnappervis mange insekter i flukten, og søker ofte rundt om i bladverket høyt oppe i trekronene. Hunnene holder seg nærmere bakken og finner insekter i busker og undervegetasjon, også på bakken (Hogstad 1977b). Denne kjønnsforskjellen skyldes trolig at hannene søker etter næring samtidig som de holder utkikk etter rivaler og fiender, mens hunnene har en langt mer kryptisk atferd. Ved å søke etter næring i forskjellige høydesjikt, utnytter paret også næringsressursene i territoriet bedre.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske bestanden antas å være i størrelsesorden 50.000-500.000 par. Svenske og danske bestandsestimater indikerer en tilbakegang siden 1984-1985 (Hustings 1988). I Sverige er dette basert vesentlig på ringmerkingsstatistikk og avtakende fangst ved Falsterbo fuglestasjon. Også i Norge synes antall rødstjertar å ha avtatt, dette gjelder særlig i lavlandet på Sørøstlandet. Tilbakegangen settes i forbindelse med tørke og økt ørkendannelse i vinteroppholdsstedene i

Afrika. Moderne skogbruk fører ofte til mangel på tørre trær med naturlige trehull, noe som lokalt kan virke negativt på bestanden. I en subalpin blandingskog av furu og bjørk i Sør-Trøndelag var den gjennomsnittlige bestanden 8 terr./km² og arten utgjorde 5% av det totale spurvefuglsamfunnet (Hogstad 1969).

Dagens finske bestand er vurdert til 300.000-400.000 par, mens den svenske er for usikker til å kunne tallfestes på dette nivå. I Danmark hekker 20.000-40.000 par (Koskimies 1992).

Hekkebiologi

Rødstjerten er en hullruger, og valg av territorium er ofte betinget av reirplasser som oftest er trehull, fuglekasse, under takstein el.l. Den tar også til takke med jordhull, skjul under steinhelle, trerot el.l. Det er særlig i fjellskog den plasserer reiret på bakken. Hannene ankommer hekkestedet en ukes tid før hunnene, hevder territorium, velger reirplass og anviser denne for hunnen ved enten å henge i hullet og spre den røde halen vifteformet, eller ved å sitte i åpningen og demonstrere den hvite panneflekk og den svarte strupen. Aksepterer hunnen reirplassen, bygger hun alene reiret av strå og rottrevler og fører det med store fjær eller hår. Hannen synger mindre og holder seg nær maken i denne tiden. De oftest 6-7 eggene er lyseblå, og legges i Sør-Norge i mai, i Nord-Norge og i fjelltrakter i juni. Hunnen ruger alene i 2 uker. Ungene holder seg i reiret i 14-15 døgn og mates av begge foreldrene. Ungene blir uavhengige 2-3 uker etter at de forlater reiret. Av og til to kull, hannen tar da hovedansvaret for det første kullet. Polygami forekommer.

Trekkforhold

Trekker i august-september, unntaksvise senere, til tropisk Afrika, til et belte 10-15° nord for ekvator. Overvintringshabitatet utgjøres av ganske tørr busksavanne hvor ørkenen brer seg med stor fart og ødelegger vinteroppholdsstedene for en rekke europeiske trekkfugler. Rødstjerten er tilbake i slutten av april og i mai.

Olav Hogstad

Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus*

714 ● Konstatert hekking

282 ● Sannsynlig hekking

408 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

